Datum raad	10 april 2025	Zaaknummer	2690369
Datum college	25 februari 2025	Portefeuille	Ruimtelijke ordening en infrastructuur J.T. van Burgsteden

Onderwerp Kostendekkingsplan Water en Riolering

Samenvatting
Met het Programma Water en Riolering (PWR) 2022-2026 geeft de gemeente invulling aan de drie wettelijke watertaken. Hierbij komen ook taken die ontstaan uit interacties en raakvlakken van water en riolering met andere taakvelden, zoals het beheer van oppervlaktewater, groenblauwe voorzieningen en (woningbouw)ontwikkelingen. De taken en ambities in het PWR worden bekostigd uit de inkomsten van de rioolheffing. Vanuit het kostendekkingsplan (onderdeel PWR) vormt zich de programmabegroting Water en Riolering, waarop vervolgens de heffingsverordening is gebaseerd.

Vanuit het PWR 2022-2026 is de afgelopen jaren bewust gekozen voor een niet-kostendekkende rioolheffing: jaarlijks wordt een bedrag uit de egalisatievoorziening onttrokken om de begroting op het onderdeel riolering sluitend te maken. Dit om de saldo's in de egalisatie- en spaarvoorziening terug te brengen; deze waren in de eerste jaren na de gemeentelijke herindeling aanzienlijk toegenomen.

Recent (2023/2024) blijken onverwachte kostenontwikkelingen er echter voor te zorgen dat de afbouw van de voorzieningen in een versnelling terecht is gekomen. Zonder aanpassing van de begroting en de daar uit volgende heffingsinkomsten zou de egalisatievoorziening in 2025 een negatief saldo bereiken – dit is niet toegestaan. Deze aanpassing is reeds doorgevoerd in de begroting 2025. Alhoewel de actualisatie van het kostendekkingsplan als activiteit was opgenomen in het PWR is het sowieso nodig om nu het kostendekkingsplan voor de komende jaren te herzien, zodat deze weer als juiste, langjarige prognose kan dienen voor de programmabegroting.

Er zijn een aantal financiële scenario's van het kostendekkingsplan doorgerekend. Bijlage 1 omschrijft de variantenstudie en hoe tot het voorkeursscenario is gekomen. In essentie gaat het in het voorkeursscenario om de volgende aanpassingen ten opzichte van de voorgestelde begroting 2025:

- Hogere structurele lasten als gevolg van benodigde formatie-uitbreiding Water en Riolering;
- Hogere structurele onderhoudskosten als gevolg van nieuwe aanbestedingen / contracten;
- Bevriezen projectenlijst planperiode 2025 t/m 2027;
- Omwille van uitvoeringscapaciteit zijn enkele nieuwe plannen en onderzoeken uitgesteld naar de nieuwe planperiode (vanaf 2028);
- Laten vervallen aanvullende spaarbedragen; huidig saldo spaarvoorziening is toereikend voor projectenlijst.

Deze aanpassingen vallen in financieel opzicht tegen elkaar weg, waardoor de benodigde heffingsinkomsten voor 2025 gelijk kunnen blijven aan het bedrag zoals al is opgenomen in de voorgestelde begroting 2025. In stand houden van het spaarbedrag (€1 miljoen per jaar) zou een aanvullende tariefstijging van circa €25,- voor een gemiddeld huishouden betekenen.

Uitbreiding van de formatie Water en Riolering met 3,11 fte is urgent en noodzakelijk om de wettelijke basistaken en vastgestelde ambities voldoende in te kunnen vullen. De in de praktijk ervaren krapte op dit punt wordt onderschreven door de uitgevoerde formatiescan van Stichting Rioned. Niet aanvullen van de voor de basistaken benodigde formatie betekent dat we verder interen op de uitvoering van de basistaken en niet aan onze wettelijke verplichtingen kunnen voldoen ten aanzien van volksgezondheid, veiligheid en waterkwaliteit. Hoe meer we de komende jaren achterblijven met vernieuwen, hoe groter de kans op negatieve gevolgen voor de volksgezondheid en het milieu en hoe groter de kans op wateroverlast en schade.
Dit leidt tot vertraging in de uitvoering van maatregelen, suboptimale oplossingen en/of hogere kosten en fysieke (water)overlast en schade als gevolg. Maar ook risico op uitval van medewerkers (overbelasting) dan wel vertrek van medewerkers en het niet voldoen aan wettelijke verplichtingen.

Relatie met programmabegroting en/of Mijlpalen van Meierijstad
Programma 2 Verkeer, Vervoer en Openbare Ruimte
Programma Water en Riolering (PWR) 2022-2026

Behandeling in commissie
27 maar 2025

Ontwerpbesluit gemeenteraad
1. Instemmen met het geactualiseerde kostendekkingsplan, conform het voorkeursscenario, als basis voor de begrotingsjaren 2025 en verder;
2. Instemmen met het uitbreiden van de formatie Water en Riolering van 3,11 fte, conform de uitgevoerde formatiescan;
3. Instemmen met het wijzigen van de begroting 2025 , conform beslispunt 1 en 2 (budgettair neutrale wijziging);
4. Instemmen met het wijzigen van de begroting 2026 en verder voor een bedrag van € 187.028 ten laste van het begrotingsresultaat, conform beslispunt 1 en 2.

Waarom naar de raad
Het kostendekkingsplan heeft een dusdanige verbinding met de programmabegroting dat een raadsbesluit hierover noodzakelijk is.

Eerder genomen besluiten
16 december 2021: Programma Water en Riolering 2022 – 2026.

Aanleiding
Het kostendekkingsplan onderbouwt de jaarlijks benodigde heffingsinkomsten, op basis van financiële uitgangspunten, de verwachte uitgaven, investeringen en het saldo van de rioleringsvoorzieningen. Als belangrijkste bron voor de programmabegroting houden we in het kostendekkingsplan zo goed mogelijk rekening met de verwachte ontwikkelingen van met name de directe uitgaven en investeringen zoals we die in 2025 en verder verwachten.

Vanuit het PWR 2022-2026 is de afgelopen jaren bewust gekozen voor een niet-kostendekkende rioolheffing: jaarlijks wordt een bedrag uit de egalisatievoorziening onttrokken om de begroting op het onderdeel riolering sluitend te maken. Dit om de saldo's in de egalisatie- en spaarvoorziening terug te brengen; deze waren in de eerste jaren na de gemeentelijke herindeling aanzienlijk toegenomen.

Echter is gebleken dat onverwachte kostenontwikkelingen er voor de zorgen dat de afbouw van de voorzieningen in een versnelling terecht is gekomen. Zonder aanpassing van de begroting en de daar uit volgende heffingsinkomsten zou de egalisatievoorziening in 2025 een negatief saldo bereiken. Omdat dit niet is toegestaan is deze aanpassing reeds doorgevoerd in de begroting 2025.

Het nu herzien van het kostendekkingsplan – zoals ook gepland was in het PWR - zorgt ervoor dat deze weer als juiste, langjarige prognose kan dienen voor de programmabegroting 2025 en verder.

Argumenten
1.1 Aansluiten bij de werkelijke kosten
De uitgaven zoals in het PWR en bijbehorend kostendekkingsplan in 2022 zijn opgenomen, passen niet meer bij de werkelijke kosten in 2024 (en verwachtingen t/m 2027). Deze afwijkingen zijn grotendeels al gerepareerd in de begroting 2025. Dit leidt tot hogere benodigde inkomsten vanaf 2025. Echter, door snel opeenvolgende veranderingen konden nog niet alle benodigde aanpassingen in één keer tijdig doorgevoerd worden in de begroting 2025. Een toelichting hierbij staat in bijlage 1.

1.2 Bewaken van het verloop van de egalisatievoorziening
Het saldo van de voorziening (specifiek de egalisatievoorziening) daalt sneller dan gepland, als gevolg van de structureel hogere jaarlijkse lasten. In de begroting 2025 blijft de voorziening nog net op peil. Een bijstelling van het kostendekkingsplan is nodig om ook voor de middellange en lange termijn een goede prognose te doen van het verloop van de voorziening. Het saldo van deze voorziening mag namelijk nooit negatief worden.

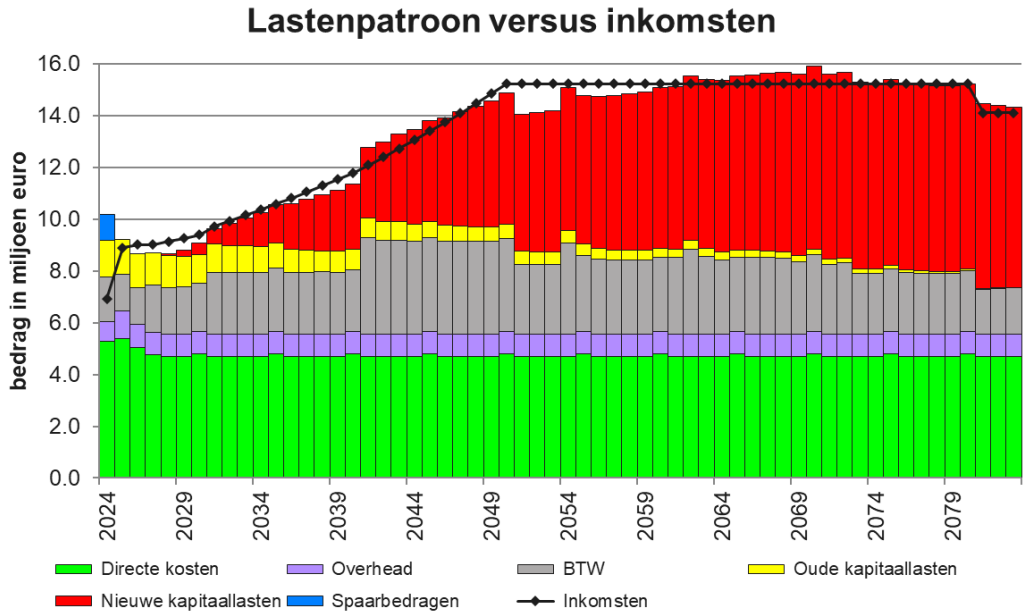
1.3 Het betreft het voorkeursscenario uit een variantenstudie

Er zijn verschillende financiële scenario's van het kostendekkingsplan doorgerekend. Deze variantenstudie heeft geleid tot een bestuurlijke voorkeur, om overwegingen op basis van (on)wenselijkheid en financiële impact op de rioolheffing. Bijlage 1 omschrijft onder meer de variantenstudie en hoe tot het voorkeursscenario is gekomen. In essentie gaat het in het voorkeursscenario om de volgende aanpassingen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2025:

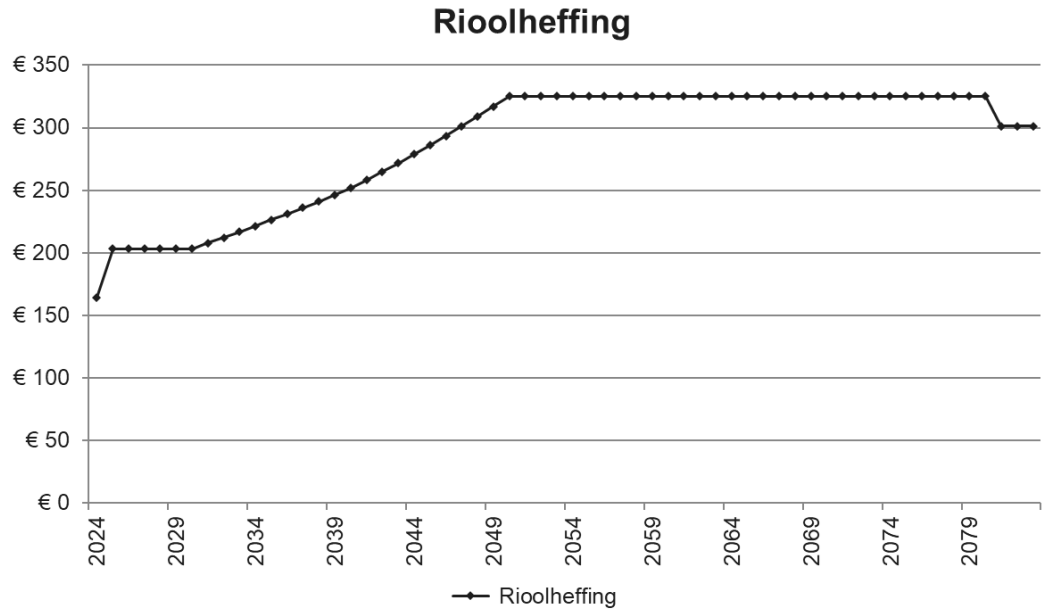
- Hogere structurele lasten als gevolg van benodigde formatie-uitbreiding op gebied van Water en Riolering;
- Hogere structurele onderhoudskosten als gevolg van inflatie en nieuwe aanbestedingen / contracten;
- Bevriezen projectenlijst/voorziening planperiode 2025 t/m 2027;
- Omwille van uitvoeringscapaciteit zijn plannen naar achteren geschoven in de tijd. Jaarlijks wordt bezien welke (nieuwe) plannen uitgevoerd gaan worden;
- Laten vervallen van de aanvullende spaarbedragen van 1 miljoen Euro; huidig saldo spaarvoorziening is toereikend voor de projectenlijst.

Deze aanpassingen vallen in financieel opzicht tegen elkaar weg mits geen dotatie meer plaatsvindt, waardoor de benodigde heffingsinkomsten voor 2025 gelijk kunnen blijven aan het bedrag zoals al is opgenomen in de voorgestelde begroting 2025. In stand houden van het spaarbedrag van €1 miljoen per jaar (dotatie) zou een aanvullende tariefstijging van circa €25,- voor een gemiddeld huishouden betekenen.

In onderstaande grafiek is de te verwachte lastenpatroon t.o.v. de benodigde inkomsten weergegeven.

De benodigde totale baten zijn in onderstaande grafiek vertaald naar de benodigde rioolheffing per eenheid.

2.1 *In de praktijk wordt in oplopende mate krapte ervaren in personele capaciteit*

Met het uitvoeren van de Formatiescan is de huidige formatie voor Water & Riolering tegen het licht gehouden en onderbouwd hoe een toereikende formatie eruit zou moeten zien voor de komende jaren. Het gaat hierbij om formatie in kwantitatieve zin. Het resultaat is een reëel voorstel voor de gewenste formatie-omvang, rekening houdend met lokale eigenschappen en praktische omstandigheden met de huidige kennis. Dit betreft een uitbreiding van 3,11 fte, zoals toegelicht in Bijlage 2.

2.2 *Het op orde brengen van de formatie is urgent en noodzakelijk*

Momenteel blijven veel taken door onderbezetting liggen en hebben we al jaren structureel inhuur om een aantal urgente activiteiten op te pakken. Ondanks de inhuur is er steeds meer vertraging in de uitvoering van maatregelen, worden suboptimale oplossingen gekozen, wordt er geen uitvoering gegeven aan bepaalde projecten en het opstellen van uitvoeringsbeleid. Dit leidt tot hogere kosten en meer (water)overlast en schade. Naast de wettelijke taken leiden nieuwe opgaven of ontwikkelingen, bijvoorbeeld vanuit Werkatelier Duurzaamheid, tot meer vragen voor het team Riolering en Water. Hierop is de capaciteit van het team niet op aangepast.

2.3 *Gebrek aan (voldoende gekwalificeerd) personeel levert risico's op voor de uitvoering van watertaken*

Niet aanvullen van de benodigde formatie betekent dat we verder interen op de uitvoering van de basistaken en niet aan onze wettelijke verplichtingen kunnen voldoen ten aanzien van volksgezondheid, veiligheid en waterkwaliteit. Hoe meer we de komende jaren achterblijven met vernieuwen, hoe groter de kans op negatieve gevolgen voor de volksgezondheid en het milieu en hoe groter de kans op schade. Daarnaast bestaat de kans dat personeel niet meer voor Meierijstad wil werken vanwege de slechte kwalitatieve onderbezetting en elders werk gaat zoeken. Er is al jaren sprake van een krapte op de arbeidsmarkt en de verwachting is dat deze landelijk alleen maar oploopt.

De kans op de gevolgen en de impact van het te kort aan personeel zijn moeilijk te kwantificeren, maar zekere gevolgen van te oude riolering zijn:

- meer instortingen (afvoeronzekerheid en onveiligheid);
- meer verstoppingen (afvoeronzekerheid);
- meer lekkage (milieuverontreiniging en verdroging).

Daarnaast zal door het onvoldoende functioneren van het stedelijk watersysteem wateroverlast en verslechtering van de waterkwaliteit alleen nog maar meer toenemen.

Wat de komende tijd (tot in ieder geval het nieuwe PWR) blijven liggen, zal naar verwachting zijn:

- Voorgenomen activiteiten uit het PWR zoals de Gebiedsgerichte aanpak, vergroten van waterbewustzijn (communicatie en educatie), afkoppelen gemeentelijke assets, opstellen afkoppelkaders en afkoppelboek, baggerplan, actualiseren incidentenplan en controle heffingenbestand, sanitatie buitengebied en vervanging van de IBA-systemen, aanpak illegale lozingen en foutaansluitingen.
- Onvoldoende of geen beheer aan het stedelijk watersysteem ten aanzien van hemelwatervoorzieningen en oppervlaktewater.
- Geen opvolging kunnen geven aan de meetdata die wordt verzameld bij het afvalwater- en grondwatermeetnet.
- Onvoldoende basis op orde en inwinning van gegevens. Gegevens die noodzakelijk zijn voor het opstellen van het Systeemoverzicht Stedelijk Water en verplichte publieksvoorlichting waarbij beheer en investeringsgegevens online en toegankelijk moet worden gemaakt voor de burgers (beide een verplichting vanuit de Europese Richtlijn Stedelijk Water).
- Masterplan persleidingen voor het Afvoeren van afvalwater = lange termijn planning. Niet op tijd plannen van afvalwater transport voor nieuwe uitbreidingen. Problemen en minder garantie ten aanzien van de (bedrijfs)afvoerzekerheid van het afvalwater zullen groter worden.
- KRW-taken en de implementatie van de Europese Richtlijn Stedelijk Water. Een wettelijk verplichting waterkwaliteit, door sommigen wel het nieuwe stikstofdossier genoemd. De implementatie van de nieuwe Richtlijn Stedelijk Water betekent dat de emissie uit afvalwatersystemen verder omlaag moeten en de transparantie over het functioneren omhoog moeten.

Daarnaast geeft de voorgestelde capaciteitsuitbreiding bij Water en Riolering nog onvoldoende borging van het principe Water en Bodem Sturend binnen onze organisatie als geheel.

3.1/4.1 *Bijstellen begroting 2025 en verder in verband met uitloop planning Kostendekkingsplan*
Het opstellen van het Kostendekkingsplan heeft door verschillende oorzaken vertraging opgelopen, waardoor het niet meer mogelijk was om de wijzigingen die eruit voortvloeien op te nemen in de begroting 2025-2028.
De financiële effecten moeten echter wel opgenomen worden in de begroting van 2025 (en volgende jaren). Daarom dit tussentijds raadsvoorstel.
Verder heeft de herberekening van de kostendekkendheid voor riolering een dermate (financieel) effect dat het noodzakelijk is om dit afzonderlijk voor te leggen aan de raad.

Kanttekeningen
1.1 *In het voorkeursscenario wordt vanaf 2025 de spaarvoorziening niet meer aangevuld*
Conform het PWR wordt in de huidige meerjarenbegroting tot en met 2032 jaarlijks 1 miljoen van de rioolheffingsinkomsten aan de spaarvoorziening gedoteerd. In het kostendekkingsplan werd

overigens al voorzien om na 2031 met deze dotatie te stoppen. Investeringsprojecten blijven we financieren vanuit de spaarvoorziening, voor zolang deze toereikend blijft.

Door al vanaf 2025 te stoppen met de spaarbedragen zal de spaarvoorziening sneller leeg raken dan in het PWR is voorzien. We zullen dan ook vanaf 2028 (in plaats van 2033) terug moeten vallen op het volledig activeren van investeringen. Dit betekent dat binnen de rioleringsbegroting de boekwaarden sneller toenemen, waardoor ook de verwachte rentelasten toenemen. Herzien van de projectenlijst vindt plaats bij het opstellen van het nieuwe PWR. Tot die tijd wordt de projectenlijst 'bevroren'. Bij een onverwachte nieuwe investering zal nieuwe prioritering plaatsvinden binnen de huidige projectenlijst.

1.2 *In het voorstel is op korte termijn geen marge voor aanvullende, onverwachte uitgaven*
In het voorkeursscenario wordt, overeenkomend met de huidige meerjarenbegroting, een groot beroep gedaan op de egalisatievoorziening. Deze raakt, ondanks de begrote tariefstijgingen in 2025, bijna volledig uitgeput. Na deze stijging is het in het voorkeursscenario mogelijk om met een gelijkblijvend tarief de voorziening op peil te houden. Pas in 2031 wordt een volgende verhoging met uitzondering van indexering voorzien.

In de periode tot en met 2026 blijft de egalisatievoorziening van een bescheiden omvang (minder dan 10% van de jaarlijkse begroting). Dit maakt dat er weinig financiële ruimte is om onverwachte extra uitgaven daarin op te vangen. Als zich acute knelpunten (in een lopend boekjaar) of anderszins vervroegde noodzakelijke uitgaven voordoen, zal hiervoor aanvullend budget beschikbaar gesteld moeten worden. Als alternatief kan herprioritering plaatsvinden, waarbij exploitatiebudgetten en uitvoering worden uitgesteld tot de nieuwe planperiode (vanaf 2027).

2.1 *In de voorgestelde formatie-uitbreiding is nog niet expliciet rekening gehouden met alle ontwikkelingen*
Het waterbeheerprogramma en het beheer- en onderhoudsplan van de ondergrondse en bovengrondse bergingen moeten nog worden opgesteld. Dit kan gevolgen hebben.
Daartegenover staat dat er mogelijk in de toekomst minder formatie nodig is door verdergaande automatisering en digitalisering. Dit is een inschatting op basis van de huidige kennis.

3.1/4.1 *Financiële momentopname 2025 en verder*
De berekening en rapportage betreft een momentopname op basis van de op dit moment best beschikbare inzicht in de te verwachten lasten en baten.

Communicatie
Externe communicatie is niet van toepassing.
Interne communicatie over het vastgestelde kostendekkingsplan vind plaats naar de betrokken medewerkers / afdelingen.

Participatie
Niet van toepassing.

Duurzaamheid
Met het vaststellen van het gewijzigde kostendekkingsplan worden de in het PWR opgenomen taken en activiteiten – waaronder klimaatadaptatie en in stand houding van water- en

rioleringsvoorzieningen - weer van een juiste financiële borging voorzien. Hiermee kunnen wij op goede wijze werken aan behoud en verbetering van onze gezonde en veilige leefomgeving.

Financiële toelichting
We hanteren nog altijd het uitgangspunt van verwerking 100% kostendekkendheid voor het onderdeel riolering in de begroting. De wijziging in de begroting 2025 is 100% kostendekkend verwerkt.

Het structureel benodigde bedrag van € 187.028 als gevolg van de formatieuitbreiding moet – vanwege de huidige toereken-systematiek van personele middelen - worden bijgeraamd in de algemene begroting van 2026 en verder.

Planning
Niet van toepassing.

Rechtsbescherming
Tegen het besluit waartoe nu wordt geadviseerd, staat geen mogelijkheden van bezwaar en beroep open.

Monitoring en evaluatie
Evaluatie en herziening van het gehele kostendekkingsplan vindt plaats bij het opstellen van het nieuwe Programma Water en Riolering, naar verwachting in 2026, geldend vanaf 2027.

Bijlagen
1. Achtergrondrapport Kostendekkingsplan
2. Formatiescan gemeentelijke watertaken – Meierijstad

Onderliggende documenten
Programma Riolering en Water 2022-2026.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Meierijstad,

De secretaris,	De burgemeester,
Drs. M.J.M. Meertens	ir. C.H.C. van Rooij

De raad van de gemeente Meierijstad,

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 februari 2025

Gelet op artikel 147 Gemeentewet

Besluit gemeenteraad:
De gemeenteraad besluit om in te stemmen met:

1. het geactualiseerde kostendekkingsplan, conform het voorkeursscenario, als basis voor de begrotingsjaren 2025 en verder;
2. het uitbreiden van de formatie Water en Riolering van 3,11 fte, conform de uitgevoerde formatiescan
3. het wijzigen van de begroting 2025, conform beslispunt 1 en 2 (budgettair neutrale wijziging);
4. het wijzigen van de begroting 2026 en verder voor een bedrag van € 187.028 ten laste van het begrotingsresultaat, conform beslispunt 1 en 2.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering van 10 april 2025

De raad voornoemd,
De waarnemend griffier, De voorzitter,

F.G.T.W. van Kessel - van Erp ir. C.H.C. van Rooij